PETREŠIŪNŲ PILIAKALNIS

Andra SIMNIŠKYTĖ

Petrešiūnų piliakalnis yra Rokiškio r., 4–5 km į V nuo Kriaunų, Audros kairiajame krante, upės slėnio pakraštyje. Piliakalnis įrengtas 48x25–27 m dydžio kalvoje. Jos šlaitai statūs, 4–4,5 m aukščio, tik į slėnį įsiterpęs ŠR galas buvęs 15 aukščio. 1909 m. L. Kšivickis ištyrė beveik visą piliakalnio aikštelę (Krzywicki L. Pilkalnia pod wsią Petraszunami. *Rocznik towarzystwa przyjaciół nauk w Wilnie*, Wilno, 1914, p. 1–27). Joje kultūrinis sluoksnis buvęs 0,7–1,35 m storio. Rasta akmeninių, titnaginių dirbinių, verpstukų, gludintų akmenų, apie 200 kaulo-rago dirbinių. Tarp vėlyviausių dirbinių buvo geležinių peilių-pjautuvėlių, lenktų peilių, meškerės kabliukų, ylų, lazdelinių smeigtukų, kurie datuojami pirmaisiais amžiais po Kr. Keramikoje dominavo šukės brūkšniuotu paviršiumi (80–85%), šiek tiek lygiu paviršiumi (10%), o keramika kruopėtu ir grublėtu paviršiumi sudarė tik 3–4% (Grigalavičienė E. *Žalvario ir ankstyvasis geležies amžius Lietuvoje,* V., 1995, p. 32). Piliakalnio papėdėje, tamsioje žemėje, rasta gyvulių kaulų, lipdytos keramikos brūkšniuotu paviršiumi (*LAA,* V., 1975, t. 2, p. 134).

Siekiant nustatyti piliakalnio papėdės gyvenvietės chronologiją, kultūrinio sluoksnio formavimosi eigą ir intensyvumą, 2003 m. atlikti žvalgomieji tyrinėjimai, kurių metu ŠV piliakalnio papėdėje ištirtas 16 m^2 plotas.

Tyrimų metu aptikti 3 skirtingo storio litologiniai sluoksniai: velėna ir povelėninis pilkas suplūktas arimo sluoksnis; durpinga žemė; pilkšvas smėlis.

ŠV perkasos dalyje iš karto po 0,3–0,4 m storio viršutiniu sluoksniu pasiektas gelsvas smėlis – įžemis. Arčiau piliakalnio buvusioje perkasos dalyje atidengta iki 0,9 m storio durpinga juoda žemė. Po ja 2,5–3 m ilgio perkasos atkarpoje išryškėjo dar vienas sluoksnis – pilkšvas smėlis, kuriame durpingos žemės sluoksnelis skyrė nevienodos spalvos viršutinę smėlio sluoksnio dalį nuo apatinės.

Taigi tyrimų eigoje paaiškėjo, jog keli metrai nuo piliakalnio, jo V papėdėje, buvo iškastas 3 m pločio ir 1,4–1,8 m gylio griovys. Griovys iškastas dar piliakalnio gyvavimo metu ir iš dalies užslinkęs iš karto jį iškasus. Griovio užpildo apačioje rastas nedidelio puodelio lygiu paviršiumi ir gnaibyta briauna fragmentas. Remiantis radiokarboninėmis datomis (545±50 bp, *1*σ AD 1325–1347, *2*σ AD 1391–1433 (Ki–10759); 450±50 bp *1*σ AD 1415–1481, *2*σ AD 1333–1339 (Ki–10760); 580±50 bp, *1*σ AD 1305–1353, *2*σ AD 1299–1375 (Ki–10761); 690±50 bp, *1*σ AD 1277–1307, *2*σ AD 1245–1249 (Ki–10762) antrą kartą griovys

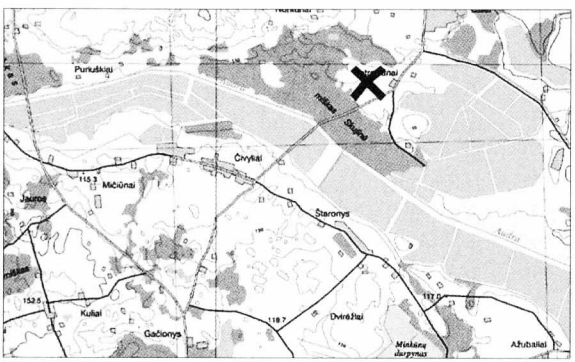

8 pav. Piliakalnio situacinis planas.
Fig. 8. Situational plan of hill-fort.

užslinkęs istoriniais laikais, XIV/XV a.

Išlikusioje griovio dubumoje užslinko ir uždurpėjo storokas juodos žemės sluoksnis. Jame glūdėjo didžioji archeologinės medžiagos dalis. Iš viso tyrinėjimų metu rasti 697 gyvulių kaulai, 25 degusio molio gabaliukai, 35 gargažės, 2 titnaginės nuoskalos. Aptiktos 1769 šukės, iš kurių 986 suregistruotos. Beveik pusę keramikos (40%) sudarė šukės lygiu paviršiumi, kiek mažiau – brūkšniuotu (29%). Trečioje vietoje – grublėta keramika (9%), prie kurios galima būtų priskirti šukes kruopėtu paviršiumi (2%). Gludinta ir gnaibyta keramika sudarė vos kelis procentus.

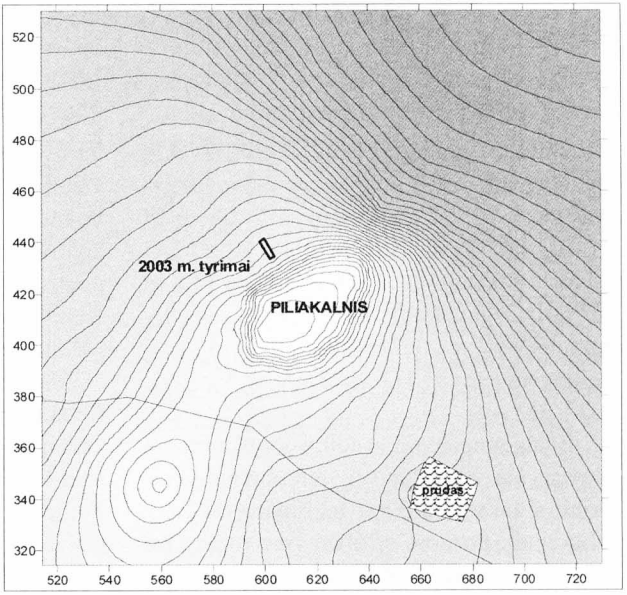

9 pav. Piliakalnio topografinis planas ir 2003 m. tyrinėjimų vieta. *Dž. Brazaičio brėž.*

Fig. 9. Topographic plan of the hillfort and the explored territory in 2003.

Tyrinėjimų metu rasta 11 individualių dirbinių, pusė jų – fragmentiški radiniai. Tarp geriau išlikusių paminėtinas arime rastas molinis tinklo svorelis, žalvarinis lazdelinis smeigtukas ir peilis kiek lenkta nugarėle.

Tiek keramika, tiek individualūs dirbiniai gali būti datuojami maždaug tūkstantmečių sandūra – I tūkst. pačia pradžia. Radiokarbonu datuoti keli pavyzdžiai (gyvulių kaulai) (1790±90 bp, *1*σ AD 129–265, *2*σ AD 27-39 (Ki–10764); 1810±90, *1*σ AD 87–101, *2*σ AD 25–43 (Ki–10763) iš durpingo sluoksnio patvirtino tipologine analize paremtas išvadas, jog papėdėje susikaupusį juodą kultūrinį sluoksnį reikėtų datuoti romėniškojo periodo pradžia.

PETREŠIŪNAI HILL-FORT

In 2003 LII explored the area of 16 m^2 at the foot of the Petrešiūnai hill-fort. A trench of 3 m wide and 2 m deep was dug close to the hill-fort. According to the absolute dating, it was partly backfilled in the 14th–15th centuries A.D. The top of the trench filling was formed after the destruction of the layer at the foot of the hill-fort. The earth was abundant in archaeological material, dated to the first centuries A.D.